

Валентина ДОБРОЧИНСЬКА
*кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри історії України*

Рівненського державного гуманітарного університету

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ISV-4600-2023>

Scopus ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58682339800>

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6625-5108>

e-mail: dobrochynskav@gmail.com

УКРАЇНЬСЬКА ГАЛИЦЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ У ШКІЛЬНИЦТВІ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА (1921–1939)

Висвітлено діяльність української галицької інтелігенції у волинському шкільництві впродовж міжвоєнного періоду. Реконструйовано грані життєпису галичан, які в силу різних обставин і реалій людського буття опинилися за межами свого регіону та вплилися у середовище місцевої інтелігенції Волинського воєводства. З'ясовано невідомі й маловідомі факти життя і діяльності галицьких діячів у царині освіти. Проаналізовано колективний портрет галичан, що дало змогу з'ясувати їхню активну участь у національно-визвольній боротьбі українського народу, яка в подальшому визначила світоглядні орієнтири та способи самоорганізації у Другій Речі Посполитій, а також в умовах наступних політичних режимів. Встановлено, що представники української галицької інтелігенції мали високий освітній та фаховий рівень і працювали, голов-но, у царині українського приватного шкільництва (як початкового, так і середнього). Акцентовано увагу на функціонуванні Рівненської української приватної гімназії – одного з найбільших закладів національної освіти за кількістю учнів і вчителів, де майже третину педагогічного колективу становили вихідці зі Східної Галичини.

Зауважено, що окремі постаті галицьких діячів, які безпосередньо не займалися педагогічною діяльністю, долучилися до культурно-освітньої праці й лікарської практики в українському шкільництві Волинського воєводства. Наголошено на взаємодії та культурних впливах української галицької інтелігенції, українських політичних емігрантів, місцевої волинської інтелігенції і представників інших етнічних українських земель у волинському шкільництві, які боролися за збереження національної ідентичності та протистояли асиміляційним впливам в освітньому процесі міжвоєнної доби.

Ключові слова: Друга Річ Посполита, Волинське воєводство, українська галицька інтелігенція, національна свідомість, освіта, шкільництво, вчитель.

Динамічні суспільно-політичні події в Україні перших десятиліть ХХ ст. обумовили нове перекроювання її територій, унаслідок якого більшість західноукраїнських земель опинилася у складі відновленої Другої Речі Посполитої. Зрозуміло, що нова геополітична ситуація вплинула на вибір ціннісних орієнтацій національних спільнот у межах їхнього соціуму. Волинське воєводство стало певним простором перетину місцевої інтелігенції і представників різних українських етнографічних регіонів, які

потрапили сюди з політичних мотивів або інших причин. Комунікація української еліти у Волинському воєводстві консолідувала їхні зусилля навколо спільних проблем – захисту національних інтересів у складних умовах польської колонізації і асиміляції.

Діяльність українських політичних емігрантів – активних учасників Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр. у Волинському воєводстві, зокрема їхню роль у відстоюванні українського шкільництва, ґрунтовно проаналізувала дослідниця Руслана Давидюк (Давидюк, 2016). У працях Ірини Скакальської (Скакальська, 2012, 2023) висвітлено формування української еліти Західної Волині першої половини ХХ ст. і їхню багатогранну працю, зокрема і в освітній галузі. У роботах згаданих вище вчених трапляються й імена галицької інтелігенції, яка спільно з міст'янами та українськими політичними емігрантами боролася за реалізацію права українців на рідномовне шкільництво.

Розширити уявлення про роль української галицької інтелігенції в шкільництві Волинського воєводства допомогли спогади вчителя міжвоєнної доби Михайла Гуцуляка (Гуцуляк, 1976). Поштовхом до цілісного аналізу зазначеної проблеми стали сучасні студії Валентини Доброчинської (Доброчинська, 2016, 2017, 2023а, 2023b), у яких привернуто увагу до біографій, педагогічної діяльності вчителів і культурно-освітньої праці громадських та політичних діячів – вихідців із Галичини.

Мета статті – комплексно проаналізувати діяльність української галицької інтелігенції у шкільництві Волинського воєводства та усвідомити історичне значення їх подвижницької праці в культурно-освітньому житті й боротьбі за утвердження національної самосвідомості учнів у міжвоєнний період.

У розбудові національного шкільництва на теренах Волинського воєводства помітний слід залишили педагоги, громадські та політичні діячі зі Східної Галичини, які свої зусилля спрямували на захист національних прав українців, що зазнали тривалого російського асиміляційного впливу до 1917 р. Українська національно-демократична революція поклала край пануванню тут російської культури, натомість її поразка та політичні трансформації змусили українську інтелігенцію у нових політичних реаліях Другої Речі Посполитої переосмислити причини втрати власної державності й не згорнути націєтворчі устремління. Бо, як зауважив видатний український діяч Іван Огієнко, аналізуючи тогочасні події, «національно сильний характер виробляється тільки глибою, систематичною й послідовною національною освітою, такою освітою, що проймає нашу духовну істоту й творить для нас закінчену виховну цінність» (Огієнко, 1935, с. 3).

На сторожі національного шкільництва у Галичині виступило Українське педагогічне товариство «Рідна школа» (1881–1939), яке мало чималий попередній історичний досвід і в міжвоєнний період забезпечило тяглість змагань за рідномовну школу. Зазначу, що в 1926 р. громадська інституція змінила назву на «Рідна школа» й, декларуючи прагнення до соборності українських земель, намагалася поширити свою діяльність на ті західноукраїнські землі, що ввійшли до складу Польщі, зауваживши: «... треба одноцільності й одногідности щодо найменше в культурно-освітніх справах. ... Тут не може бути поділу на землі. Як одну мету може мати народ, так однаково мусимо виховувати для нього молодь» (ЦДІАЛ України, арк. 2). Задля цього товариство підготувало «Інструкцію для засновників гуртків на Волині і Холмщині та змін внесених у прийнятті статуту», де одним із головних завдань вбачало створення

мережі гуртків «Рідної школи» із підпорядкуванням їх головному львівському осередку та легалізації статуту на Волині (ЦДІАЛ України, арк. 1).

У Рівному 26 вересня відбувся український освітній з'їзд, у якому взяли участь представники «Рідної школи» Омелян Терлецький та Лев Ясінчук, які поділилися досвідом роботи галицького товариства та наголосили на необхідності розвитку приватного шкільництва в краї. З метою ширшого залучення українців до культурно-освітньої ланки, ухвалили рішення щодо створення «шкільних секцій» при повітових «Просвітах», а їхніх членів зобов'язували вступати до «Рідної школи». Зазначені ухвали не реалізувалися через заборону польської влади щодо створення осередків «Рідної школи» на Волині. Усупереч цим обмеженням, контакти галицького освітнього товариства з волинянами не припинялися, зокрема відомо про надання матеріальної підтримки волинян «Рідній школі» (Білавич, Савчук, 1999, с. 190–191). Утім, як стверджує Л. Ясінчук, ще 1920 р. товариство готувало видання букваря для Волині й надавало допомогу для українських шкіл, надсилало свої видання Волинському шкільному комітету (Ясінчук, 1931, с. 214).

Упродовж міжвоєнного періоду «Рідна школа» надсилала навчальну літературу трьом українським приватним гімназіям у Кременці, Луцьку та Рівному. Відомо, що через галицького політичного, громадського діяча, лікаря Романа Могильницького¹ «Рідна школа» передавала українські букварі для волинських дітей, а питання національного шкільництва стало наріжним каменем його публічних виступів (ДАВО, арк. 35). Зі Львова до Рівного Р. Могильницький переїхав 1933 р., він був неодружений, що полегшувало вирішення побутових проблем. Тож тут він займався медичною приватною практикою і працевлаштувався лікарем у двох місцевих українських приватних закладах – гімназії і початковій школі ім. І. Мазепи. На теренах Волинського воєводства Р. Могильницький долучився до різних акцій, приурочених до пам'ятних дат національної історії, що відбувалися в Рівному та повіті: 22 січня – Акту злуки УНР і ЗУНР (Українська Народна Республіка і Західноукраїнська Народна Республіка), річниця битви під Крутами, Шевченківських днів, а його національно-патріотична діяльність була в полі зору польської поліції чи то радянських органів влади впродовж усього волинського періоду життя.

Збільшення кількості утраквістичних шкіл, наступ на українські школи змусили українську інтелігенцію головну увагу зосередити на організації приватного національного шкільництва. Одна з найбільших гімназій у Волинському воєводстві за кількістю учнів і вчителів – Рівненська українська приватна гімназія, яка розпочала роботу 1923 р., дещо пізніше з-поміж двох інших – Кременецької і Луцької. Педагогічний колектив гімназії у 1935 р. налічував 14 учителів, як місцевих, так і з інших українських земель (Добровичська, 2016, с. 81), третина з яких були галичанами. У різні роки тут

¹ Роман Могильницький (8.11.1902–29.04.1973) народився у м. Делятин Надвірнянського повіту Станіславської губернії у сім'ї службовця. Середню освіту здобув у німецькій реальній гімназії в м. Любляна, пізніше закінчив медичний факультет у м. Загреб (тоді – Югославія). Після навчання зайнявся науковою роботою, отримав науковий ступінь доктора медицини. Член Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО), від січня 1938 р. увійшов до Центрального комітету УНДО. Належав до Українського лікарського товариства та кооперативу «Лікарська самопоміч» у Львові. У червні 1939 р., переїхав у м. Володимир (підтримував зв'язок із лікарем та громадським діячем Арсеном Річинським). 20 жовтня 1939 р. був заарештований органами Народного комісаріату внутрішніх справ і ув'язнений. Емігрував до Танганьїки, пізніше – Великої Британії. Помер і похований у Лондоні (Добровичська, 2016, с. 155–157).

вчителювали Микола Фесюк, Роман Мануляк, Роман Вербицький, Михайло Гуцуляк², Броніслав-Микола Кобилянський³, Іван Сав'юк⁴ (Доброчинська, 2016, с. 81). Помітний вплив на формування національної свідомості гімназистів мали троє останніх згаданих вище учителів. Усі вони – учасники українського державотворчого процесу, вояки УГА.

У пошуках роботи М. Гуцуляк 1926 р. переїхав до найбільшого волинського міста – Рівного, а з жовтня працював учителем географії у приватну українську гімназію, а також виконував обов'язки шкільного вихователя. Учень Михайла Гуцуляка – Сергій Ілляк, який емігрував у США, у листі до свого наставника писав: «... і як педагог, що прибув до нас на терен Волині з Галичини, де наше громадсько-національне життя стояло на далеко вищому поземі, Ви принесли до нас з собою того іншого й нового духу з поза сокальського кордону та вказали нам на ті можливості організаційних форм, які можна використати було в гімназійному шкільному житті для піднесення національної свідомості учнів гімназії та молоді взагалі» (Гуцуляк, 1976, с. 48). Ці слова відображають освітню діяльність М. Гуцуляка не лише як вчителя, а й як громадського діяча. У 1930-х роках він приєднався до товариства «Українська школа», діяльність якого поширювалася у Волинському воєводстві, з центральним осередком у Рівному під протекцією Волинського українського об'єднання (ДАРО, арк. 1, 13 зв.).

Українська інтелігенція Волинського воєводства через заборону діяльності на його теренах галицької організації «Рідна школа», наприкінці 1929 р. створила «Українську школу» в Рівному, яку очолив Степан Скрипник. Товариство опікувалося

² Михайло Гуцуляк (15.07.1894–28.09.1976) (батько громадського діяча і мецената, фундатора будинку для консульства України в Канаді Ераста Гуцуляка). Народився у с. Новоселиця Снятинського повіту в селянській родині. Середню освіту здобув у гімназіях Коломиї та Вишніці (Буковина). Брав участь у Першій світовій війні. Був учасником українського державотворчого процесу в Галичині, зокрема листопадових подій 1918 р. у Львові. Вищу освіту здобув 1926 р. на філософському факультеті Віденського університету. У 1940 р. він із родиною виїхав із Рівного до Калуша Івано-Франківської обл., де був директором торговельної школи. Емігрував до Відня, створив українську гімназію. Від 1945 р. перебував у таборах для переміщених осіб у Карлсфельді та Берхтесгадені, а в червні 1948 р. емігрував до канадського Ванкувера, де помер і похований (Гуцуляк, 2009, с. 52, 55; Доброчинська, 2016, с. 148–150).

³ Броніслав-Микола Кобилянський (18.12.1896–1.07.1986). Народився у с. Хотимир (тепер – Івано-Франківська обл.) у селянській родині. У 1915–1920 рр. проходив військову службу в австро-угорській армії, згодом – Українській галицькій армії (УГА). Вищу освіту здобув на історико-філологічному відділенні Віденського університету. Впродовж 1922–1926 рр. брав активну участь у роботі товариства «Січ». У період нацистської окупації виконував обов'язки директора Рівненської математично-природничої гімназії ім. І. Мазепи до 1942 р. Від 1944 р. перебував на викладацькій роботі в Івано-Франківському педагогічному інституті, згодом – Львівському університеті ім. І. Франка. Помер і похований у Львові (Доброчинська, 2016, с. 151–152).

⁴ Іван Сав'юк (1.07.1894–08.1984). Народився у с. Кобаки (тепер – Косівський р-н) на Івано-Франківщині. У 1908–1914 рр. був учнем Вишніцької гімназії ім. Франца Йосифа на Буковині. З початком Першої світової війни був мобілізований до австро-угорської армії. У вересні 1916 р. потрапив до російського полону і перебував у таборі м. Симбірськ до червня 1918 р. У 1918–1919 рр. служив старшим санітарним інструктором в УГА. У 1926 р. закінчив природничий факультет Грацького університету (Австрія). З 1927 р. працював у Рівному. За радянського режиму впродовж 1939–1941 рр. викладав хімію у рівненських навчальних закладах. Від 1 липня 1941 р. виконував обов'язки заступника бургомістра Рівного – Полікарпа Бульби. В окупаційний період був учителем у математично-природничій гімназії ім. І. Мазепи. Упродовж травня 1942 р. – середини грудня 1943 р. – бургомістр міської управи. Очолював комітет допомоги полоненим українцям, який опікувався звільненням ув'язнених із рівненських концтаборів та тюрем. Ув'язнений радянською владою 1945 р. й до 1955 р. відбував покарання у концтаборі. Помер і похований у с. Видинів Івано-Франківської обл. (Доброчинська, 2016, с. 151–152).

розвитком приватного національного шкільництва, відстоюванням права на рідномовне навчання, проведенням українознавчих курсів, будівництвом шкільних приміщень, виданням українських книжок і підручників, дитячих часописів, відкриттям книгарень, проведенням культурно-освітніх заходів. Важливість боротьби за українське шкільництво свідчила про те, що до товариства щоразу вступали десятки осіб. Так, на 1 листопада 1931 р. до товариства приєдналося 37 осіб, а наприкінці 1938 р. їхня кількість становила 232 особи (ДАРО, арк. 2).

Активним учасником піднесення і розвитку українського шкільництва на Волині був ще один випускник Віденського університету – мовознавець Б. Кобилянський, який 1926 р. захистив дисертацію «Гуцульський говір та його відношення до говірок Покуття» й отримав науковий ступінь доктора філософії. Упродовж 1927–1930 рр. він учителював у Луцькій українській приватній гімназії, а від 1930 р. – Рівненській українській приватній гімназії. Броніслав-Микола Кобилянський, окрім педагогічної праці, презентував і наукові студії, зокрема підготував до друку «Гомін народного слова», «Хрестоматію про “Ігорів похід” для школи і дому» та навчально-методичний посібник «Практика тихого (мовчазного читання)» у співавторстві з учителем Луцької української гімназії Рафаїлом Шкляром. Неодноразово під час літніх канікул Б.-М. Кобилянський, із дозволу Волинського освітнього кураторіуму, проводив курси української мови для учителів початкових шкіл, що відбувалися у приміщенні Кременецької української приватної гімназії (Добровичська, 2016, с. 151–152; Гуцуляк, 1976, с. 133; Скакальська, 2023, с. 316–317).

Зазначу, що використання рідномовної навчальної літератури у приватних школах Волинського воєводства утверджувало національний світогляд учнівської молоді через вивчення української мови та літератури, власної історії та географії. Авторами українознавчої навчальної і науково-популярної літератури була українська інтелектуальна еліта, головню галичани. Серед таких видань потрібно згадати читанку Марії Кузьмової, гімназійні «Читанки» Антіна Крушельницького, «Коротку граматику української літературної мови» Миколи Угриня-Безгрішного та Антіна Лотоцького, «Всесвітню історію» Йосипа Чайківського, а також «Історію України для дітей» Антіна Лотоцького (Добровичська, Ленартович, 2024, с. 97–103).

В історії Рівного й українського шкільництва міжвоєнного періоду цікава персональна історія педагога, громадського діяча І. Сав'юка. Пошук роботи привів його у Рівне, бо саме з газет дізнався про вільну вакансію учителя хімії і фізики, де й працевлаштувався. Упродовж 1932–1939 рр. І. Сав'юк очолив українську приватну шестикласну початкову школу ім. І. Мазепи, якою опікувалося товариство «Українська школа», до лав якого він і належав. У початковій школі працювала дружина Івана Сав'юка – Марія (також зі Східної Галичини), Олександр Корольчук, Лев Ішук, Ганна Кутновець, Марія М'яковець та відомий митець у творчих колах міжвоєнної Польщі, чий сліди загубилися на Волині, – галицький культурний діяч Карло Костирко⁵.

⁵ Карло Костирко (4.11.1888–?). Народився у Львові в українській греко-католицькій родині Антона та Олени Костирків. Навчався у відомій приватній живописній школі Батовського (1904–1905). У 1906–1910 рр. навчався в Академії мистецтв у Кракові, був учнем майстерні Йосифа Унєжинського, а в 1909–1910 рр. – професора і ректора закладу Войцеха Вайса. Під час Першої світової війни потрапив до російського полону, де перебував до 1920 р. Педагогічну працю розпочав у Стрию у 1920/1921 н. р., учителем рисунку на жіночих курсах; від 1921/1922 н. р. й до 1930/1931 н. р. працював в українській приватній жіночій семінарії, упродовж 1931–1933 рр. – у приватній ткацькій школі. Створював декорації до вистав Стрийського

Привертає увагу ще один галичанин, громадська й політична діяльність якого тісно пов'язана з культурно-освітнім життям Волинського воєводства – Роман Іщук. У 1927 р. він із дружиною Надією Шульгиною (рідною сестрою Олександра Шульгина, першого міністра закордонних справ УНР) переїхав до Рівного, проте не зміг працевлаштуватися у школі. Утім, він активно обстоював інтереси національного шкільництва – належав до складу ревізійної комісії товариства «Українська школа» в 1935 р., а також був одним із організаторів Товариства приятелів приватної української гімназії в Рівному, бо саме тут навчалися дві його доньки – Наталя та Марія (Добровичинська, 2017, с. 67; Давидюк, 2016, с. 495; Добровичинська, 2016, с. 209).

Отже, українська галицька інтелігенція органічно влилася у волинське шкільництво, репрезентуючи націєтворчі ідеї у міжвоєнний період. Діяльність галичан на цих теренах уособлювала хибність тези про ізоляцію Західної Волині від Східної Галичини через створення «сокальського кордону». Саме їхня присутність і культурні взаємовпливи по обидва боки зближували, а не відмежовували ці два регіони. У Другій Речі Посполитій українська інтелігенція об'єдналася у боротьбі за утвердження національного світогляду й розбудову українського шкільництва.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Білавич, Г., Савчук, Б. (1999). *Товариство «Рідна школа» (1881–1939 рр.)*. Івано-Франківськ.

Гуцуляк, М. (1976). *Про близьке здалека. Рівненська українська гімназія 1923–1939 рр.* Ванкувер.

Гуцуляк, Е. (2009). *Моя дерев'яна валізка. Спомини*. Рівне.

Давидюк, Р. П. (2016). *Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства*. Львів; Рівне.

Добровичинська, В. (2016). *Рівненська українська гімназія (1921–1939 рр.): культурно-освітній феномен на тлі доби*. Рівне.

Добровичинська, В. (2017). Грані життя та діяльності Романа Іщука (1881–1979 рр.). *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: збірник наукових праць*, 29. Рівне, 65–70.

Добровичинська, В. (2023а). Галичани в культурно-освітньому житті Рівного (1921–1939 рр.). В О. В. Добржанський (наук. ред.), *XIII Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція. Тези доповідей (Чернівці, 27–28 жовтня 2023 р.)*. Чернівці: Технодрук, 106–108.

Добровичинська, В. (2023b). (Не)відомий Карло Костирко (1888–?): митець, педагог, упорядник експозицій Рівненського міського музею у період нацистської окупації. В О. Булига, О. Яремчук, О. Морозова (упоряд.), *Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею: збірник наукових праць (Вип. 21: матеріали наукової конференції «Музейна експозиція – актуальні виклики сучасності. Поєднання інноваційних та традиційних форм роботи» (Рівне, 4 жовтня, 2023 р.)*. Рівне, 40–42.

театру ім. М. Старицького. Написав низку картин, окремі з них ілюструвалися у львівському журналі «Світ» та виставках. У 1920-ті роки долучився до роботи Гуртка діячів українського мистецтва у Львові, який очолив український політичний і культурний діяч, міністр освіти періоду Директорії, художник Петро Холодний. У 1933 р. переїхав до Рівного, де працював у початковій українській школі, у 1937/1938 н. р. – у ремісничій школі. У радянський період учительював у Рівному. З початком німецько-радянської війни обіймав посаду директора Рівненського міського музею (серпень–грудень 1941 р.), згодом працював у рівненській професійній школі. Подальша доля – невідома (Добровичинська, 2023b, с. 40–42).

Добровичська, В., Ленартович, О. (2024). Українська навчальна література в освітньому просторі Волинського воєводства (1921–1939 рр.). *Східноєвропейський історичний вісник*, 30, 94–105.

ДАВО: Державний архів Волинської області, ф. 4666, оп. 2, спр. 2186, 84 арк.

ДАРО: Державний архів Рівненської області, ф. 30, оп. 20, спр. 842, 98 арк.

Огієнко, І. (1935, квітень). Національна освіта й наші завдання. *Наша культура*, 3.

Скакальська, І. Б. (2012). *Українська еліта Волині першої половини ХХ ст.: нариси життя та діяльності*. Тернопіль.

Скакальська, І. (2023). Моделі формування та праця української еліти Західної Волині (1921–1939). В І. Соляр (відп. ред.), *Українська еліта у другій половині ХІХ – на початку ХХІ століття: особливості формування, трансформація уявлень, інтелектуальний потенціал. Західні землі*. Львів, 309–318.

ЦДІАЛ України: Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 206, оп. 1, спр. 42, 7 арк.

Ясінчук, Л. (1931). *50 літ Рідної школи (1881–1931)*. Львів.

REFERENCES

Bilavych, H., Savchuk, B. (1999). *Tovarystvo «Ridna shkola» (1881–1939 rr.)*. Ivano-Frankivsk (in Ukrainian).

Hutsuliak, M. (1976). *Pro blyzke zdaleka. Rivnenska ukrainska himnaziia 1923–1939 rr.* Vancouver (in Ukrainian).

Hutsuliak, E. (2009). *Moia dereviana valizka. Spomyny*. Rivne (in Ukrainian).

Davydiuk, R. P. (2016). *Ukrainska politychna emihratsiia v Polshchi: sklad, struktura, hromadsko-politychni praktyky na terytorii Volynskoho voievodstva*. Lviv; Rivne (in Ukrainian).

Dobrochynska, V. (2016). *Rivnenska ukrainska himnaziia (1921–1939 rr.): kulturno-osvitnii fenomen na tli doby*. Rivne (in Ukrainian).

Dobrochynska, V. (2017). Hrani zhyttia ta diialnosti Romana Ishchuka (1881–1979 rr.). *Aktualni problemy viichyznianoï ta vsesvitnoï istorii: zbirnyk naukovykh prats*, 29. Rivne, 65–70 (in Ukrainian).

Dobrochynska, V. (2023a). Halychany v kulturno-osvitnomu zhytti Rivnoho (1921–1939 rr.). In O. V. Dobrzhanskyi (Ed.), *XIII Bukovynska mizhnarodna istoryko-kraieznavcha konferentsiia. Tezy dopovidei (Chernivtsi, 27–28 zhovtnia 2023 r.)*. Chernivtsi: Tekhnodruk, 106–108 (in Ukrainian).

Dobrochynska, V. (2023b). (Ne)vidomyi Karlo Kostyrko (1888–?): mytets, pedahoh, uporiadnyk ekspozytsii Rivnenskoho miskoho muzeiu u period natsystsoi okupatsii. In O. Bulyha, O. Yaremchuk, & O. Morozova (Comps.), *Naukovi zapysky Rivnenskoho oblasnoho kraieznavchoho muzeiu: zbirnyk naukovykh prats (Vyp. 21: materialy naukovoi konferentsii «Muzeina ekspozytsiia – aktualni vyklyky suchasnosti. Poiednannia innovatsiinykh ta tradytsiinykh form roboty» (Rivne, 4 zhovtnia, 2023 r.))*. Rivne, 40–42 (in Ukrainian).

Dobrochynska, V., & Lenartovych, O. (2024). *Ukrainska navchalna literatura v osvitnomu prostori Volynskoho voievodstva (1921–1939 rr.)*. *Skhidnoevropeyskyi istorychnyi visnyk*, 30, 94–105 (in Ukrainian).

Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti, f. 4666, op. 2, spr. 2186, 84 ark. (in Polish).

Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoi oblasti, f. 30, op. 20, spr. 842, 98 ark. (in Polish).

Ohienko, I. (1935, Kvitnen). Natsionalna osvita y nashi zavdannia. *Nasha kultura*, 3 (in Ukrainian).

Skakalska, I. B. (2012). *Ukrainska elita Volyni pershoi polovyny XX st.: narysy zhyttia ta diialnosti*. Ternopil (in Ukrainian).

Skakalska, I. (2023). Modeli formuvannia ta pratsia ukrainskoi elity Zakhidnoi Volyni (1921–1939). In I. Soliar (Ed.), *Ukrainska elita u druii polovyni XIX – na pochatku XXI stolittia: osoblyvosti formuvannia, transformatsiia uiavlen, intelektualnyi potentsial. Zakhidni zemli*. Lviv, 309–318 (in Ukrainian).

Tsentrалnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv, f. 206, op. 1, spr. 42, 7 ark. (in Ukrainian).

Yasynchuk, L. (1931). *50 lit Ridnoi shkoly (1881–1931)*. Lviv (in Ukrainian).

Valentyna DOBROCHYNSKA

Ph.D in Historical Sciences

Associate Professor of the Department of History of Ukraine

of the Rivne State University of Humanities

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ISV-4600-2023>

Scopus ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58682339800>

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6625-5108>

e-mail: dobrochynskav@gmail.com

UKRAINIAN GALICIAN INTELLIGENTSIA IN THE SCHOOL EDUCATION OF VOLYN VOIVODESHIP (1921–1939)

The activity of the Ukrainian Galician intelligentsia in Volyn schooling during the interwar period has been highlighted. The life paths of Galicians who, due to various circumstances and realities of human existence, found themselves outside their region and merged into the environment of the local intelligentsia of the Volyn voivodeship have been reconstructed. Unknown and little-known facts about the life and activities of Galician figures in the field of education have been revealed. A collective portrait of the Galicians has been analyzed, which made it possible to highlight their active participation in the national liberation struggle of the Ukrainian people. This, in turn, determined their worldview and methods of self-organization in the Second Polish-Lithuanian Commonwealth, and under subsequent political regimes. It has been established that representatives of the Ukrainian Galician intelligentsia had a high educational and professional level and worked mainly in the field of Ukrainian private schooling, both primary and secondary. Attention has been focused on the functioning of the Rivne Ukrainian Private Gymnasium one of the largest institutions of national education in terms of the number of students and teachers, where about a third of the teaching staff were from Eastern Galicia.

It is also has been noted that some Galician figures who were not directly involved in pedagogical activities contributed to cultural and educational work and medical practice within the Ukrainian school system in the Volyn Voivodeship. Emphasis has been placed on the interaction and cultural influences of the Ukrainian Galician intelligentsia, Ukrainian political emigrants, local Volyn intelligentsia, and representatives of other ethnic Ukrainian lands in Volyn schooling, who fought to preserve national identity and resisted assimilationist pressures within the educational process of the interwar period.

Key words: Second Polish-Lithuanian Commonwealth, Volyn Voivodeship, Ukrainian Galician intelligentsia, national consciousness, education, schooling, teacher.

Стаття: надійшла до редакції 16.06.2025

прийнята до друку 29.08.2025